

11. Беляков К. Інформатизація організаційно-правової сфери суспільної діяльності // Право України. – 2005. – № 6. – С. 88-92.

12. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії та практики. Монографія/ За ред. Р.А.Калюжного та В.О.Шамрая. – Київ, 2002. – 296 с.

13. Житінкова І. Правове регулювання Інтернет-відносин // Право України. – 2003. – № 5. – С. 124-127.

УДК 343.148

І.В. Стародубов

**ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ
ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ
УСТАНОВ В УКРАЇНІ СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ
УМИСНОГО ЗЛОЧИНУ**

У статті на підставі аналізу відомчих нормативно-правових актів правоохоронних органів, Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України визначено основні завдання діяльності судово-експертних установ в Україні.

Ключові слова: *експертиза; судово-експертна діяльність; судово-експертні установи; суд.*

В статье на основании анализа ведомственных нормативно-правовых актов правоохранительных органов, Министерства юстиции Украины, Министерства здравоохранения Украины определены основные задания деятельности судебно-экспертных учреждений в Украине.

Ключевые слова: *экспертиза; судебно-экспертная деятельность; судебно-экспертные учреждения; суд.*

In the article on the basis of analysis of department normatively-legal acts of law enforcement authorities, Ministry of Justice of Ukraine, Ministry of health Ukraine basic tasks to activity of expert establishments are certain in Ukraine.

Key words: *examination; expert activity; expert establishments; court.*

Судово-експертна діяльність полягає в організації і проведенні судової експертизи, яка здійснюється спеціальними судово-експертними установами. Основною метою судово-експертної діяльності є виконання завдань, які можна поділити на загальні та окремі. Загальними є завдання, які постають перед судово-експертними установами в цілому, а саме:

1) організація роботи установ у цілому і їхніх структурних підрозділів;

2) упровадження до судово-експертної програми передових методів дослідження, сучасних методик, забезпечення їхнього використання;

3) підбір, навчання і виховання кадрів;

4) ознайомлення працівників правоохоронних органів із сучасними можливостями судових експертиз; надання допомоги судам, суддям, органам дізнання, особам, які проводять дізнання, слідчим і прокурорам у встановленні обставин, що підлягають доказуванню у конкретній справі шляхом вирішення питань, котрі потребують спеціальних знань: наукових, технічних або інших.

У процесі здійснення своєї діяльності експерт вирішує й окремі завдання, які формуються слідчим органом або судом і вирішуються експертом на стадіях експертного дослідження.

Загальні завдання судово-експертної діяльності конкретизовані в окремих законодавчих актах. Так, наприклад, відповідно до статуту кожної судово-експертної установи у системі Міністерства юстиції України головною метою її практичної діяльності є задоволення потреб органів дізнання, досудового слідства, судових органів, інших державних органів та надання державних послуг юридичним та фізичним особам по забезпеченню їх спеціальними знаннями у формі допомоги спеціаліста та проведення незалежної, кваліфікованої й об'єктивної судової експертизи, орієнтованої на максимальне використання досягнень науки і техніки.

Виходячи із мети й головних завдань судово-експертних установ системи Міністерства юстиції України їх напрямками діяльності є: проведення прикладних наукових досліджень та дослідно-конструкторських робіт у галузі криміналістики та судової експертизи, впровадження їх результатів у судово-експертну, слідчу та судову практику; проведення досліджень і надання висновків спеціалістів при вирішенні питань поза межами судочинства із застосуванням засобів і методів судової експертизи; надання консультацій з питань, вирішення яких потребує спеціальних знань; підготовка фахівців у галузі судової експертизи та оціночної діяльності, підвищення кваліфікації судово-експертних кадрів та оцінювачів; науково-інформаційна та навчально-методична діяльність у галузі судової експертизи й оціночної діяльності [1, с. 143-148].

Судово-експертна робота проводиться науковими працівниками судово-експертних установ Міністерства юстиції України та позаштатними судовими експертами, які мають вищу освіту, пройшли відпо-

відну підготовку та атестовані як судові експерти з певної судово-експертної спеціальності. Результатом діяльності цих судово-експертних установ є закінчені науково-дослідні, дослідно-конструкторські та науково-методичні роботи; технічні програми, програмні продукти, пристрої; судові експертизи та висновки спеціалістів; консультації, лекції, документи участі у слідчих діях, судових засіданнях тощо.

Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 "Положення про бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних виконавчих комітетів та республіканське бюро (Автономної Республіки Крим)" [2] судово-експертні установи системи Міністерства охорони здоров'я України, зокрема, Бюро судово-медичної експертизи є державними спеціалізованими установами, що входять у структуру закладів охорони здоров'я України.

Основним напрямком діяльності Бюро судово-медичних експертиз є проведення судово-медичних експертиз, які призначаються особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором, суддею чи судом з метою дослідження на підставі спеціальних знань матеріальних об'єктів, які містять інформацію про обставини справи, що розслідується.

Грунтуючись на зазначеному напрямку діяльності завданнями Бюро судово-медичної експертизи є: забезпечення та проведення судово-медичних експертиз трупів у випадках насильницької смерті або при підозрі на застосування насильства, а також за інших обставин, які обумовлюють необхідність використання спеціальних знань у галузі судової медицини, для вирішення питань, сформульованих особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором, суддею чи судом; забезпечення та проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб для визначення характеру та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, з приводу статевих злочинів та вирішення інших питань, сформульованих особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором, суддею чи судом; забезпечення та проведення судово-медичної експертизи речових доказів; забезпечення та проведення судово-медичної експертизи за матеріалами кримінальних та цивільних справ; забезпечення участі судово-медичних експертів у судових засіданнях, а також фахівців у галузі судової медицини у якості спеціалістів при проведенні слідчих дій; підвищення якості судової експертизи шляхом впровадження у судово-медичну практику нових методів судово-медичного дослідження, які затверджені Міністерством охорони здоров'я України, та постій-

ним удосконаленням діяльності судово-медичних експертів; забезпечення проведення судово-медичних експертиз у встановлені терміни; систематичне інформування керівників закладів охорони здоров'я про всі дефекти та недоліки у наданні медичної допомоги населенню, які були виявлені при проведенні судово-медичних експертиз; забезпечення участі судово-медичних експертів у клінічних та клініко-анатомічних конференціях.

Водночас згідно наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2001 № 397 "Порядок проведення судово-психіатричної експертизи" [3] основними завданнями судово-психіатричної експертизи є: визначення психічного стану й надання висновку про осудність підозрюваних, обвинувачених, підсудних, відносно яких у органів дізнання, слідства й суду виник сумнів щодо їх психічного стану здоров'я, а також висновок про необхідність використання медичних заходів у відношенні осіб, визнаних неосудними або такими, що захворіли психічною хворобою після вчинення злочину; визначення психічного стану свідків та потерпілих й надання висновку про здатність особи, що досліджується, правильно сприймати, запам'ятовувати й відтворювати обставини, які мають значення для справи, що розслідується, у випадках, коли у органів слідства й суду виникають сумніви щодо психічної повноцінності зазначених осіб; визначення психічного стану позивачів, відповідачів, а також осіб, у відношенні яких вирішується питання про їх дієздатність.

Відповідно до наказу МВС України від 09.08.2012 № 691 "Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України" [4] головними завданнями експертної служби МВС України є: здійснення судово-експертної діяльності та техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів дізнання, досудового та судового слідства із запобігання, виявлення, розкриття і розслідування злочинів та інших правопорушень; провадження науково-дослідної діяльності у сфері судово-експертного і техніко-криміналістичного забезпечення; проведення судової експертизи в кримінальних, адміністративних, цивільних та господарських справах, а також досліджень у позасудовому провадженні за матеріалами оперативно-розшукової діяльності та інших процесуальних дій, виконання інших робіт у межах своєї компетенції; відповідно до законодавства забезпечення функціонування криміналістичних обліків Експертної служби; у межах компетенції, визначеної законодавством, метрологічне забезпечення техніко-криміналістичних засобів, організація їх обслуго-

ування та ремонту; участь у розробленні техніко-криміналістичних засобів та забезпечення їх використання в практичній діяльності.

Організаційно-правове та методичне керівництво діяльністю експертних підрозділів МВС України здійснює Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, який діє на підставі положення, що затверджується Міністром внутрішніх справ України.

Працівники судово-експертних підрозділів МВС України залучаються у якості спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, пов'язаних з фактами: вбивства і замахами на вбивство; нанесення тяжких тілесних ушкоджень; звалтування; розкрадання всіх видів майна; розбійні напади і пограбування, здійснені у приміщеннях, автотранспорті; дорожньо-транспортні пригоди з потерпілими та такі, в яких водій зник з місця події; навмисне знищення або пошкодження майна, здійснене шляхом підпалення або іншим загальнонебезпечним способом; вибухи, що спричинили людські жертви або інші тяжкі наслідки, загроза підриву; розрядження, транспортування, знешкодження вибухових пристроїв; знаходження викрадених автотранспортних засобів.

У відповідності до наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 № 617 "Про затвердження Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України" [5] основними завданнями Головного експертно-криміналістичного центру Державної прикордонної служби України є: проведення судової експертизи та експертних досліджень паспортних документів для органів Державної прикордонної служби України, інших правоохоронних органів з метою запобігання, виявлення та розслідування кримінальних та інших правопорушень у сфері охорони державного кордону, виконання інших робіт у межах своєї компетенції; організаційно-правове та методичне керівництво діяльністю експертних підрозділів Головного центру; організація науково-методичного та інформаційного забезпечення діяльності органів Державної прикордонної служби України у сфері охорони державного кордону; провадження пошукових досліджень у сфері судово-експертного забезпечення; експлуатаційно-технічне та метрологічне забезпечення техніко-криміналістичних засобів органів Державної прикордонної служби України; дослідна експлуатація технічних засобів, які використовуються під час проведення судової експертизи та експертних досліджень, та забезпечення їх використання в практичній діяльності; ведення криміналістичного обліку.

Основними завданнями Експертно-криміналістичної служби Служби безпеки України (далі – СБУ) є: здійснення судово-експертної діяльності в інтересах СБУ, інших правоохоронних органів та суду; організація та здійснення судово-експертного та техніко-криміналістичного забезпечення оперативно-розшукової й контррозвідувальної діяльності та провадження у кримінальних справах підрозділів та органів СБУ щодо запобігання злочинам та іншим правопорушенням, а також їх виявлення, розслідування й розкриття; удосконалення судово-експертного забезпечення оперативно-розшукової й контррозвідувальної діяльності та провадження у кримінальних справах СБУ відповідно до сучасних вимог; формування й проведення єдиної нормативної, науково-технічної та науково-методичної діяльності у рамках системи судово-експертного забезпечення; проведення наукових досліджень, спрямованих на впровадження новітніх технологій, розробок, методик й методів у судово-експертну практику; організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації судових експертів СБУ [6, с. 122; 7].

Таким чином, ґрунтуючись на основних завданнях судово-експертних установ визначених систем, основними видами практичної діяльності судово-експертних установ всіх систем є:

- 1) проведення визначених видів судових експертиз за завданнями слідчих та судів;
- 2) надання консультативної допомоги слідчим, іншим особам, що проводять розслідування кримінальних справ, спеціальними знаннями у якості спеціаліста;
- 3) наукова розробка питань стосовно методів та методик удосконалення проведення визначених видів судових експертиз;
- 4) підготовка кадрів судових експертів на своїй базі стосовно осіб, що мають вищу освіту і володіють спеціальними знаннями визначеного профілю, який співпадає з профілем судових експертиз, що проводяться у даній судово-експертній установі.

Використана література:

1. Комаха В.А. Напрямки діяльності судово-експертних установ в системі Міністерства юстиції України / В.А Комаха., Г.О. Стрілець // Збірник наукових праць Ізмаїльського інституту водного транспорту. – 2007. – Вип. № 2. – С. 143-148.

2. Положення про бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних виконавчих комітетів та республіканське бюро (Автономної Республіки Крим) : наказ Міністерства охорони здоров'я України від

17.01.1995 № 6 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0258-95>.

3. Порядок проведення судово-психіатричної експертизи : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.10.2001 № 397 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0219-02>.

4. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 09.08.2012 № 691 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1541-12>.

5. Про затвердження Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України : наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 № 617 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0770-10>.

6. Стрілець Г.О. Генезис системи судово-експертних установ в Україні та напрямки їх діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Стрілець Галина Олександрівна. – Одеса, 2009. – 224 с.

7. Про затвердження Положення про експертні комісії з питань державної таємниці : наказ Служби безпеки України від 14.12.2004 № 696 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE10288.html.